

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Силвия Цветкова Терезова, УНСС

Научна специалност: *Икономика и управление (Планиране и анализ на търговската дейност)*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №21/12.01.2023 г. на Заместник-ректора по научно-изследователската дейност и международното сътрудничество на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Владимир Бойчев Бойчев*

Тема на дисертационния труд: *Въздействие на фармацевтичната индустрия върху туризма*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Икономика на туризма“/факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС по научна специалност съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС №765/20.03.2018 г. в редовна форма на обучение, трансформирана в задочна форма със Заповед №953/28.03.2018 г. Срокът на обучение е удължен с 1 година. Обучението е осъществено в задочна форма през периода 28.03.2018 г. – 10.01.2023 г., при срок на обучение 22.03.2018 г. – 22.04.2023 г.

- *Кратка биографична справка: Д-р Владимир Бойчев е роден на 23.05.1973 г. Завършва средното си образование през 1991 г. със златен медал. През 1997 г. се дипломира като магистър-лекар с отличен успех. През 2011 г. придобива втора магистърска степен по Международен бизнес и мениджмънт в СА „Д. Ценов“ гр.Свищов.*
- *Заемани академични и други длъжности до момента: ординатор лекар; медицински представител и висш мениджър в Берлин-Хем/Менарини; практикуващ лекар и консултант по холистична*

медицина към Поликлиника България; партньор в Групова практика по обща медицина, Медик 28 ООД; диетолог.

- *Кратка информация за изпълнението на индивидуалния план*
Индивидуалният план е изпълнен по-рано от предвидения срок на обучение.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

- *Дисертационният труд е в обем от 216 стр. В увода са посочени обекта, предмета, целта и произтичащите от нея задачи, методологията, ограниченията.*

Обособени са три глави, които са балансирани по обем.

В първа глава се разглеждат същността на туризма, спецификата и ролята му за развитието на икономиката. Въз основа на данни от НСИ е оценено състоянието на туризма в страната ни и на международния туризъм за периода 2014-2020 г. Специално място е отделено на въздействието на пандемията върху туристическата индустрия, както в България, така и в други страни на база данни от СТО. В т.1.3 „Взаимовръзка между туризма и фармацевтичната индустрия“ се разглежда спецификата на конгресния, медицинския и фармацевтичния туризъм и тенденциите в развитието им. Специално място е отделено на „наркотичния туризъм като част от фармацевтичния.

Във втора глава се разкрива спецификата на фармацевтичната индустрия, която се разглежда както като двигател на науката и иновациите, така и от съществено значение за здравето на хората. Фармацевтичната индустрия се определя като „една от най-бързо развиващите се сегменти на световната икономика“ и са разкрити предпоставките за това. Отделено е макар и малко място на спецификата на фармацевтичния пазар от гл.т. регулацията му. Оценено е състоянието на фармацевтичния пазар в глобален план (САЩ, Русия, ЕС). Специално място е отделено на въздействието на пандемията върху фармацевтичната индустрия. Разглеждат се и механизмите, предприети от националните регулаторни органи за борба с пандемията от гл.т. ръководство за лечение, осигуряване на предпазни средства, преодоляване недостига на лекарствени продукти и др., но на глобално ниво. Правилно се отбелязва, че от една страна пандемията се явява благоприятна възможност за фармацевтичната индустрия, но от друга я изправя пред нови

предизвикателства, които в дисертационния труд са очертани и е подчертана необходимостта от прилагане на нови стратегии. Подробно са разгледани петте движещи сили за промяна на фармацевтичната индустрия.

Трета глава е същинска и пряко подчинена на темата. Въз основа на данни от проведени изследвания се доказва въздействието на фармацевтичната индустрия върху туризма чрез големия брой проведени фармацевтични и медицински събития, финансирани от фармацевтичната индустрия. Правилно се отбелязва, че фармацевтичната индустрия не само влияе пряко върху фармацевтичния туризъм, „но буквално поражда този сегмент на туризма“. Направен е опит да се изяснят причините за различията в цените на лекарствените продукти в различните страни. Дадени са примери за цените на четири лекарствени продукта в САЩ, Еквадор, Панама и др., но не и в България. Проведено е анкетно проучване сред мениджъри на хотели (93-ма), представители на туристически фирми (32-ма) и потребители на иновативни туристически продукти, свързани с медицинския и фармацевтичния туризъм (201). За всяка от групите респонденти е изготвена специфична анкетна карта. Включените във всяка от анкетните карти способстват за постигане целите на изследването: какво е мястото на представителите на фармацевтичната индустрия в конгресните и събитийни услуги като клиенти; възможности на туристическите фирми за предоставяне на иновативни продукти, свързани с медицинския и фармацевтичния туризъм на българския туристически пазар и нагласите на потребителите относно ползването на тези продукти. С подходящ инструментариум е обработена събраната от групите респонденти информация по различни признаци: пол, възраст, образование, семейно положение, трудова заетост, стаж.

В заключението се акцентира върху новите тенденции в туризма и във фармацевтичната индустрия, но като самостоятелни специфични дейности. Впечатляващ е списъкът на използваната литература – 200 бр., на български, руски и английски език.

- *Актуалността на темата е безспорна. Изследването на влиянието на фармацевтичната индустрия върху туризма е средство за ограничаване на негативните последици от пандемията и за*

развитие на туризма, което от своя страна съдейства за развитието на икономиката. От друга страна, фармацевтичната индустрия, потребявайки туристическия продукт (конгресен и събитийен туризъм) си създава предпоставки за запознаване на медицинските специалисти с иновативни технологии, лекарствени продукти и др., което е предпоставка за развитие на фармацевтичната индустрия, осигуряване на достъп на пациентите до лечение и повишаване на жизнения стандарт на населението. развитието на тези две индустрии е ключово за развитието на икономиката и здравето на населението на страната ни. Целта е правилно формулирана. За постигане на целта са поставени 8 задачи. Обектът и предметът са правилно дефинирани. Зачитава се тезата, „че изследването на влиянието на фармацевтичната индустрия върху туризма е и средство за очертаване на перспективите пред някои видове специализиран туризъм: Конгресен, медицински и фармацевтичен“.

- *Впечатляващ е списъкът на използваната литература – 200 източника на български, руски и английски език.*

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

- *Разработените анкети и проведеното за първи път изследване ще позволят на туристическите фирми да използват стратегии, които да им позволят в максимална степен да се възползват от възможностите в резултат на нарастващото търсете от тяхна страна и да преодолеят негативните тенденции от пандемията.*
- *Използваната методология е позволила на докторанта да докаже тезата си и да постигне целта чрез изпълнението на поставените задачи.*

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

- *Докторантът е определил 6 приноса, като шестият „Определени са насоките и са дадени препоръки за оптимизиране въздействието на фармацевтичната индустрия върху туризма“ бих формулирала Дадени са препоръки за развитие на туризма чрез предлагане на такъв туристически продукт, който позволява в максимална степен оползотворяване на благоприятните възможности от страна на търсенето на фармацевтичната индустрия. Малко е амбициозно разработването на анкетни карти да се приема за „разработена методика“.*

5. Оценка на публикациите по дисертацията

- *Докторантът има 6 публикации, в т.ч. една статия и 5 доклада, публикувани в сборници, които са пряко свързани с работата по докторската дисертация.*

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява в пълна степен съдържанието на дисертационния труд. Определям го като доста обстоен. Докторантът би могъл в по-синтезиран вид да изрази мнението си и основните изводи от проведените в дисертацията изследвания.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Препоръчвам на докторанта в бъдещата си научноизследователска дейност да се съсредоточи върху фармацевтичния пазар в България. Докторантът претендира за научни приноси „въведените понятия, категории и концепции.“ Кои са те?

8. Заключение

Направените бележки, препоръки и въпроси не понижават стойността на представения за рецензия дисертационен труд. Предлагам на уважаемото жури да присъди на Владимир Бойчев Бойчев ОНС „доктор“.

29.01.2023 г.

София

Подпис: